

Галина ЄВСЄЄВА,
д.держ.упр., професор, завідувач
кафедри українознавства
ДВНЗ ПДАБА,
Геннадій КРИВЧИК,
д.іст. наук, професор, завідувач
кафедри українознавства і
гуманітарної підготовки
іноземних студентів ДНУЗТ ім. В. Лазаряна.

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Одним із пріоритетів України є формування інформаційного суспільства, яке можна визначити як суспільство, що орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на забезпечення гласності й публічності при прийнятті всіх управлінських рішень. Кожен член такого суспільства, юридична особа, неурядова організація матимуть можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, отримати до них вільний доступ, користуватися та обмінюватися ними й завдяки цьому повною мірою реалізовувати свій потенціал для забезпечення особистого і суспільного розвитку, підвищення якості життя. У віддаленій перспективі можливе встановлення електронного урядування як способу організації форми влади за допомогою локальних інформаційних систем та сегментів глобальної інформаційної мережі. Така форма влади сприятиме демократичним процесам в українському суспільстві, подоланню корупції, зростанню соціальної активності різних верств населення.

Однак на шляху до цього постає безліч проблем, серед яких – недосконалість відповідної нормативно-правової і методологічної бази, на що вказується в **Концепції розвитку електронного урядування в Україні** [2, ст. 25]. Зокрема, відсутні правові гарантії функціонування поняття «інформаційні ресурси».

За словником іншомовних слів [9, с. 595], слово «ресурси» французького походження і в буквальному перекладі означає – допоміжні засоби (грошові кошти, цінності, запаси, можливості, джерела прибутків тощо), які використовують у необхідних випадках. У ХХ столітті до складу понятійного апарату «ресурси» входили поняття «матеріальні ресурси», «енергетичні ресурси», «трудові ресурси», «фінансові ресурси», «технологічні ресурси». І лише з кінця ХХ ст. у наукове і практичне життя стало широко входити поняття: «**інформаційні ресурси**». Це поняття не можна розглядати як різновид видів ресурсів вищезгаданих, бо інформаційні ресурси існують самостійно і мають власні унікальні властивості та велике суспільне значення і впливають на всі суспільні процеси в державі.

Одне з перших тлумачень поняття «*інформаційні ресурси*» сформульовано в Законі України «**Про науково-технічну інформацію**» як «сукупність довідково-інформаційних фондів з необхідним довідково-пошуковим апаратом і відповідними технічними засобами зберігання, обробки і передачі, що є у володінні, розпорядженні, користуванні державних органів і служб науково-технічної інформації, наукових і науково-технічних бібліотек, комерційних центрів, підприємств, установ і організацій» [6, ст. 1]. Таким чином, було запроваджено комплексний підхід до поняття «інформаційні ресурси» згідно з яким останній складається з двох взаємопов'язаних елементів: безпосередньо інформації (сукупність довідково-інформаційних фондів) та певної інформаційної системи, що забезпечує користування цим ресурсом (довідково-пошуковий апарат і технічні засобами зберігання, обробки і передачі). Та найбільш універсальне визначення інформаційного ресурсу міститься в Законі України «Про національну програму інформатизації». Згідно зі ст. 1 цього Закону, *інформаційні ресурси* - це сукупність документів в інформаційних системах [7, ст. 1].

Щодо інформаційної системи, то національне законодавство визначає такою системою лише Інтернет. Закон України «Про телекомунікації» подає наступне тлумачення: Інтернет – *всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами* [8, ст. 1]. На основі цього визначення можна сформулювати низку ключових ознак мережі Інтернет, що виражають особливості правового регулювання окремих її функцій. По перше, Інтернет – це *інформаційна система*, тобто сукупність телекомунікаційних мереж і засобів для накопичення, оброблення, зберігання і передавання даних. Для цієї системи даних характерні дві особливі ознаки: *всесвітній характер доступу*, тобто відкритість Інтернет для доступу з будь-якої можливої точки Світу, де є необхідне обладнання, та *загальний характер доступу*, тобто можливість будь-якої особи без додаткових обмежень або дозволів отримати доступ та користуватися основними послугами Інтернет.

Невід'ємною характеристикою Інтернету є *глобальний адресний простір*, тобто сукупність адрес мережі Інтернет, за допомогою яких впорядковуються і зв'язуються між собою окремі інформаційні (Інтернет-сторінки) і користувач дістає можливість переходити від одного інформаційного ресурсу до іншого.

Згідно із Законом України «Про телекомунікації» *адреса мережі Інтернету* - це визначений чинними в Інтернеті міжнародними стандартами цифровий та/або символний ідентифікатор доменних імен в ієрархічній системі доменних назв. Фактично це назва, яка присвоюється окремому електронному інформаційному ресурсу – Інтернет-сторінці. Наприклад, адресою Інтернет-сторінки Верховної Ради України є *rada.gov.ua*. Слід також виділити такий термін, як *національний сегмент мережі Інтернету*, який використовують у

національних і міжнародних актах. Цей термін означає сукупність адрес Інтернету, яким присвоєно код країни, визначений міжнародними стандартами. Кожна держава має право визначати певні нормативно-правові стандарти і правила реєстрації, використання та адміністрування подібних адрес. *Український сегмент Інтернет* охоплює сукупність електронних інформаційних ресурсів, яким присвоєні адреси, побудовані на домені – *UA*. Офіційно домен *ua* був зареєстрований у грудні 1992 р. Фактично з цього моменту починається повноцінне становлення і розвиток українського сегменту Інтернету в Україні. Отже, 1 грудня 1992 р. слід вважати початком Національного сегменту Інтернету. Цього ж року адміністрування домену *ua* доручено ТОВ «Комунікаційні системи».

Якщо інформація розміщена у всесвітній інформаційній системі (тобто Інтернеті) і має всесвітній характер доступу та загальний характер доступу, то залежно від режиму доступу до інформації, вона поділяється – на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. Інформація з обмеженим доступом, у свою чергу, поділяється на конфіденційну, таємну та службову. Цей поділ визначає Закон України «Про інформацію» [5, ст. 20]. Іншою підставою для класифікації є галузі інформації (відомості про відносно самостійні сфери життя і діяльності суспільства і держави). Основними галузями інформації за вказаним вище Законом [5, ст. 10] є такі: - політична, економічна, духовна, науково-технічна. На наш погляд, у класифікації не вистачає поняття «державна», бо на сьогодні з'явилося безліч інформації в національному сегменті Інтернет, яка співвідносна до такого поняття класифікації. Прискорення розвитку українського сегменту Інтернету було покладено в основу Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України. За цією Концепцією, національними електронними інформаційними ресурсами (національні ресурси) є ресурси незалежно від їх змісту, форми, часу та місця створення, форми власності, призначені для задоволення потреб громадянина, суспільства, держави [3, ст.1]. За формою власності національні ресурси поділяються на державні, комунальні та приватні. З метою запровадження єдиної системи обліку електронних інформаційних ресурсів держави в Україні створено *Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів* (Національний реєстр). Національний реєстр – це інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для реєстрації, обліку, накопичення, оброблення і зберігання відомостей про склад, зміст, розміщення, умови доступу до електронних інформаційних ресурсів та задоволення потреб юридичних і фізичних осіб в інформаційних послугах. Відповідно до ст. 5 Постанови КМУ «Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів» адміністратором Національного реєстру є державне підприємство, визначене Державним

агентством з питань електронного урядування, що належить до сфери його управління [4, ст. 5].

Державну реєстрацію е-ресурсів здійснює Державний департамент з питань зв'язку та інформатизації [1] для чого у його складі створено спеціальну Комісію з ухвалення рішень про державну реєстрацію електронних інформаційних ресурсів. У разі прийняття Комісією рішення про державну реєстрацію е-ресурсу, а також за умови внесення власником е-ресурсу встановленої оплати, власнику видається Свідоцтво про реєстрацію електронного інформаційного ресурсу встановленого зразка. Це свідоцтво є підставою для включення е-ресурсу до Національного реєстру.

Дати однозначну оцінку такому підходу до формування системи національних електронних ресурсів досить важко. Загалом же, характеризуючи стан правового формування системи національних інформаційних ресурсів в Україні, слід зазначити, що останніми роками було створено досить значну нормативно-правову базу. Але, на жаль, вона несе в собі традиційні для нашої правової системи спроби запровадження надмірного державного контролю і не завжди сприймає відповідні міжнародно-правові стандарти і досвід. Разом із тим, ще потребують врегулювання питання надання інформаційних послуг, укладання цивільно-правових угод за допомогою Інтернету, забезпечення таємниці кореспонденції та інформаційної безпеки.

Список використаної літератури

1. Державний департамент з питань зв'язку та інформатизації / Режим доступу <http://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=214&language=uk>
2. Концепція розвитку електронного урядування в Україні. Розпорядження КМУ від 13 грудня 2010 р. N 2250-р **чинний**, поточна редакція — Прийняття від 13.12.2010 // режим доступу <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>
3. Про затвердження Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів. Розпорядження КМУ від 5 травня 2003 р. N 259-р. Документ 259-2003-р, **чинний** поточна редакція — Прийняття від 05.05.2003 Режим доступу <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/259-2003-%D1%80>
4. Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів. Постанова КМУ від 17 березня 2004 р. N 326. Документ 326-2004-п, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 11.03.2016, підстава 129-2016-п //Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/326-2004-%D0%BF>
5. Про інформацію. Закон України: Документ 2657-12, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 25.06.2016 // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
6. Про науково-технічну інформацію. Закон України: Документ 3322-12, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 19.04.2014// Режим доступу <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>

7. Про Національну програму інформатизації Закон України: Документ 74/98-вр, **чинний**, поточна редакція — Редакція від **01.08.2016**, підстава 922-19 // Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74/98>
8. Про телекомунікації. Закон України: Документ 1280-15, **чинний**, поточна редакція — Редакція від **06.11.2016** // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1280-15>
9. Сучасний словник іншомовних слів: НАНУ Ін-т мовоз-ва ім. О. О. Потебні. – К. :Довіра, 2006. – 789 с.